

бути допитаний поза залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції.

Водночас, передбачення використання при допитах зазначеної категорії дітей спеціальних методик (як-то «Зелена кімната») або моделей (зокрема, Барнахус) кримінальне процесуальне законодавство не має. Тому, вважається доцільним внести відповідні доповнення до указаних вище статей КПК України із розширенням переліку особливостей допиту малолітнього або неповнолітнього потерпілого (свідка).

Усього в Україні відкрито 4 центри Барнахус. На черзі поява центру у Чернівецькій області. Відкриття таких центрів в Україні є дуже важливим в умовах воєнного часу. Адже чимало потерпілих дітей перемищують в інші, більш безпечні регіони, або навіть країни. А можливість використовувати попередньо зафіксовані свідчення дитини-потерпілої (дитини-свідка) на подальших стадіях кримінального провадження без повторного проведення допиту забезпечує не лише права дитини, захищаючи її від повторної травматизації, але й додаткову відповідність кримінального процесуального законодавства міжнародним стандартам у сфері правосуддя, дружнього до дітей.

Список використаних джерел

1. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні (1 лютого – 31 липня 2022 року) від 27.09.2022. URL: <http://www.ohchr.org>>files.

2. «Я думала, що мене вб'ють»: росіяни вчиняли сексуальне насильство на Харківщині. URL: <https://hromadske.ua/posts/ya-dumala-sho-mene-vbyut-rosiyani-vchinyali-seksualne-nasilstvo-na-harkivshini>.

3. Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в конфлікті. Краща практика документування сексуального насильства як злочину або порушення міжнародного права. Друге видання: березень 2017. URL: https://womenua.today/UWC-library/unwomen/37-International_Protocol_2017_2nd_Edition_UKR.pdf.

4. Офіс генпрокурора встановив 5 дітей, які постраждали від сексуального насильства зі сторони окупантів. URL: <https://hromadske.ua/posts/ofis-genprokurora-vstanoviv-5-vipadkiv-seksualnogo-nasilstva-okupantiv-nad-ditmi?tag=seksualne-nasylystvo>.

5. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>.

Гавриленко Тетяна Григорівна,
суддя Вищого антикорупційного суду

ПРИЗОВ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗУПИНЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

На підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 на території України із 05 год 30 хв 24.02.2022 введено воєнний стан. Цей Указ затверджений Законом України від 24.02.2022 № 24021X.

Також, Указом від 24.02.2022 № 69/2022 Президент України оголосив загальну мобілізацію з метою забезпечення оборони держави, підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань.

Жодна сфера людського життя не лишилася осторонь через початок збройної агресії російської федерації проти України.

Означені події вплинули і на сферу кримінальної юстиції, які мали наслідком прийняття Верховною Радою України 14.04.2022 Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» № 2201-IX, який набрав чинності 01.05.2022.

Цим Законом, з-поміж іншого, ч. 1 ст. 335 Кримінального процесуального кодексу України «Зупинення судового провадження» було доповнено положеннями, що у разі, якщо обвинувачений призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до звільнення його з військової служби.

Позаяк з часу появи вказаної норми у кримінальному процесуальному законі минуло зовсім небагато часу, наукове розроблення порядку її застосування наразі відсутнє. Однак, судова практика застосування цієї норми уже пішла двома шляхами: дослівного та цільового підходів до тлумачення цієї підстави для зупинення судового провадження, аналізу яких автор має намір приділити увагу.

Прибічники буквального трактування підстави для зупинення судового провадження як «призов обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації» виходять з того, що для її застосування достатньо встановлення факту призову за мобілізацією, який може бути підтверджений наказом командира військової частини, довідкою, а в деяких випадках - лише військовим квитком.

Таке тлумачення норми виходить із імперативності її констrukції «суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до його звільнення з військової служби», тобто суд не вчиняє за своїм дискреційним розсудом ініціативних дій щодо з'ясування обставин фізичної можливості обвинуваченого брати участь у судових засіданнях попри мобілізацію.

На думку автора, така логіка свідчить про превалювання формального підходу до розуміння змісту правової норми над цільовим. Проте, Верховний Суд неодноразово наголошував на тому, що надання переваги словесно-граматичному (буквальному) трактуванню норм законодавства без одночасного цільового (телеологічного) їх тлумачення не дозволяє встановити зміст, а також мету та практичне значення існування тієї чи іншої норми у

законодавстві (Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2019 у справі № 536/2475/14-к) [3].

Саме тому, доцільно під час вирішення питання про зупинення судового провадження виходити з того, що (1) зупинення провадження по справі є тимчасовою перервою в провадженні, викликаного наявністю однієї з передбачених у законі обставин, які заважають здійснювати її розгляд; (2) для вирішення питання про зупинення провадження у справі суд у кожному випадку повинен з'ясувати, чим обумовлюється неможливість розгляду справи [1].

Частина 3 ст. 7 КПК України вказує, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій цієї статті, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 цього Кодексу.

Приписи Закону, яким до КПК внесені окремі зміни, із набранням чинності є нормами кримінального процесуального закону, а отже, мають відзеркалювати своїм змістом загальні положення і засади цього закону і застосовуватись у тій частині, яка узгоджується із ними, оскільки вони є невід'ємною складовою системи кримінальних процесуальних гарантій (способів і засобів забезпечення здійснення правосуддя), що по суті включає в себе можливість реалізації прав та обов'язків усіма суб'єктами кримінального процесу для досягнення його мети та ефективного вирішення завдань кримінального провадження [2].

Отже, з одного боку перебування обвинуваченого на військовій службі за призовом під час мобілізації, на особливий період, покликано максимально мобілізувати ресурси держави для надання збройної відсічі державі-агресору та забезпечити можливість проходження обвинуваченим військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. З іншого боку, неслухне зупинення провадження може створити загрозу реалізації однієї із засад кримінального провадження - розумності строків. Ця засада має своєю метою встановити темпоральну межу невизначеності обвинувачення та убезпечити насамперед обвинуваченого, а також інших осіб, права та законні інтереси яких обмежуються під час провадження, від необґрунтованого і надмірного його затягування.

Аналіз конструкції ст. 335 КПК України, крізь призму загальних засад кримінального провадження дозволяє дійти висновку, що зупиняти судове провадження варто лише за наявності об'єктивних перешкод для його продовження.

На відміну від інших підстав для зупинення судового провадження, при зупиненні у зв'язку із мобілізацією обвинуваченого, необхідно враховувати реальну можливість його участі у судових засіданнях, зокрема виходячи з: 1) роду військ; 2) завдань, які виконує відповідний військовий підрозділ, його дислокації; 3) посади

обвинуваченого; 4) можливості брати участь у судовому засіданні, зокрема у режимі відеоконференції, зосібна, і з власних технічних засобів, тощо.

Ці висновки щодо тлумачення положень ст. 335 КПК України забезпечують дотримання належної правової процедури, виконання завдань кримінального провадження.

До того ж, такий підхід забезпечить від безпричинного порушення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності та ухилення обвинуваченого у такий спосіб від судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений.

Список використаних джерел

1. Глотов Микола Мобілізація як підстава для зупинення судового провадження. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/mobilizatsiya-yak-pidstava-dlya-zupynennya-sudovogo-provazhennya>.

2. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31.10.2022 у справі № 753/12578/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107219619>

3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2019 у справі № 536/2475/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86365236>.

Галаган Олександр Іванович,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Письменний Дмитро Петрович,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ОСОБИ, ЯКА БАЖАЄ НЕСТИ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА ПРИЗОВОМ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Негативні суспільно-політичні події, що відбуваються в Україні з 2014 року поставили перед законодавцем необхідність створення належного нормативно-правового підґрунтя для ефективного проведення досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану з тим щоб вимога кримінального процесуального закону про швидке, повне, неупереджене розслідування була виконана і кримінальне судочинство досягло своєї мети. Останнім часом в кримінальному процесуальному законодавстві України відбулося запровадження низки норм, які враховують особливості проведення досудового розслідування в тих регіонах, в яких діє військовий стан.